

Úvodné slovo

1

Vážení čitatelia,

Nezávislé združenie ekonómov Slovenska (NEZES) prichádza k Vám so snahou pootvoriť širšie dvere informácií pre Vás z ekonomickej, sociálnej i politickej oblasti. Dobré si pritom uvedomujeme že pri záplave informácií, ktorými sme zaplavovaní z rôznych strán po celý deň je to troška

navyše. Ale prichádzame k Vám v snahe podávať Vám raz mesačne prehľad zaujímavostí a pohľadov na hospodársky a tiež politický vývoj u nás i vo svete prevážne zo zorného uhla nášho Združenia.

Ten bol daný už v závere 1989. roka a spočíva v sledovaní a podpore rozvoja progresívnej samostatnej, národne a sociálne orientovanej slovenskej ekonomiky. Vývoj plne potvrdil opodstatnenosť tohoto cieľa. A jeho aktuálnosť graduje práve v terajšom čase prípravy Slovenska na vstup do euroatlantických štruktúr. Pokladáme ju za nedostatočnú, v mnohom povrchnú, podriadenú momentálnym cieľom osôb, etnických, či iných skupín v rámci aktuálnych mocenských štruktúr.

Prostredníctvom Siločiar budeme reagovať tiež na početné podnety členov NEZESu i mnohých našich priaznivcov aby sme systematickejšie informovali o postojoch nášho združenia k závažným otázkam hospodárskeho a sociálneho vývoja v Slovenskej republike s osobitným zreteľom na jeho súvzťažnosti s procesmi integrácie a globalizácie.

V zhode so svetoznámych futurologom J. Naisbittom: „Myslieť globálne, konať lokálne“ vidíme potrebu precizovať a oveľa dôraznejšie ako doteraz napomáhať presadzovať národnoštátne záujmy Slovenskej republiky v medzinárodných vzťahoch, predovšetkým. Pre našich občanov i hospodárstvo sú málo platné formálne úzkostranícke či skupinové prehlásenia o záujme a pripravenosti SR na vstup do EÚ a NATO. Neúnosne vysoká nezamestnanosť, nízka – ani nie 50 percentná výkonnosť hospodárstva SR v porovnaní s priemerom Európskej únie - a nízka úroveň príjmov troch štvrtín obyvateľov Slovenska vyžadujú oveľa razantnejší prístup kompetentných od proklamácií k riešeniu substanciálnych problémov Slovenska ešte pred očakávaným vstupom do EÚ. Chceme, podľa možnosti čo najúčinnejšie prispieť k tomu, aby Slováci nevstupovali do EÚ s ohnutým chrbtom a natrčenou prosebnou rukou, aby neboli len posluhovačmi a zametačmi na cudzom i vlastnom dvore. Ale aby Slovensko prinieslo do pokladnice najsilnejšieho európskeho združenia okrem jedinečného geoeconomického a geopolitického priestoru, kultúry aj presvedčivý skutočný obraz o Slovenskej republike ako spolačivom partnerovi ostatných členov európskych i iných medzinárodných zoskupení.

SILOČIARY Vám budú prinášať zaujímavé informácie v ustálených rubrikách.

Po **Úvodnom slove**, s pohľadom na najaktuálnejšie dianie a významné ekonomické, politické a sociálne skutočnosti vo vývoji doma i vo svete, budete v Siločiarach nachádzať **Ekonomický komentár mesiaca**, venovaný vybranej problematike slovenského hospodárstva i spoločnosti. O zaujímavých podujatiach jednotlivých sekcií a pobočiek združenia bude informovať rubrika **Klubová činnosť NEZES**. V rubrike **Makroekonomika** prinesieme informácie o globálnych i regionálnych ekonomických a sociálnych trendoch vývoja. Rubrika **Medzinárodné ekonomické vzťahy** poskytne priestor nielen na faktografický monitoring ale najmä na hlbší pohľad na postavenie slovenskej ekonomiky vo svetovej ekonomike a predpoklady výraznejšieho progresu v tejto oblasti, v súčasnosti najmä s očakávaným vstupom do Európskej únie a do NATO. Bude to zároveň priestor na vytváranie objektívneho obrazu o Slovenskej republike a jej perspektívach v procesoch internacionalizácie a globalizácie. Informácie v rubrike **Z podnikateľskej sféry** by mali poskytnúť plnší obraz o problémoch a potrebách z tejto oblasti, ktorá sa vyvíja u nás viac na prísluboch ako na nevyhnutnej podpore. Rubrikou **Osobnosti** by sme radi začali splácať dlh tým, ktorí, hoci niekedy verejnosti menej známi, budovali a formujú základy stability a prosperity Slovákov = občanov SR bez rozdielu národnosti. Do rubriky **Názory** privítame a budeme uvádzať postoje, aj kritické hodnotenia, návrhy, prípadne výzvy z oblasti zamerania Siločiar. Vítané budú aj pohľady „zvonku“, od našich občanov v zahraničí ako aj od občanov, odborníkov, či predstaviteľov veľvyslanectiev iných krajín alebo medzinárodných organizácií v Slovenskej republike. V rubrike **Mladí ekonómovia a veda** radi otvoríme priestor na prezentáciu a výmenu názorov študentov, doktorandov i ostatných mladých, zaujímavých sa o problematiku ekonomických a spoločenských vied i o dianie v hospodárstve a spoločnosti. Rubrika **Inercia** bude prinášať reklamné profily firiem a inštitúcií ale tiež informácie o ich osobitných podujatiach a zámeroch (konferencie, semináre, kolokviá, výstavy a pod.) domácich ako aj zahraničných subjektov. V prípade záujmu je možné s redakciou SILOČIAR dohodnúť i napísanie a podmienky publikovania reklamného profilu organizácie.

Mesačník **SILOČIARY** bude **distribúovaný** súvzťažným zložkám Národnej rady, ministerstvám i inštitúciám vlády SR, veľvyslanectvám a medzinárodným organizáciám v SR, vybraným zastupiteľským orgánom SR v zahraničí, obchodným komorám a zväzom, výskumným a vzdelávacím inštitúciám – SAV, vysokým školám, podnikateľským zväzom a vybraným podnikateľským subjektom, regionálnym inštitúciám – ZMOS, VÚC atď., mimovládny organizáciám doma i v zahraničí.

Ekonomický komentár mesiaca

KAM KRÁČA SLOVENSKÁ REPUBLIKA ?

Voľby sú za nami a budúcnosť Slovenska je neistá. Na vine sú najmä politici, hoci je otázne, či za skutočných politikov možno mnohých pokladať. V našej spoločnosti sa však stále nevytvorila štandardná štruktúra politických strán s vyhranenou filozofiou a politickou orientáciou, a tým s podmienkami pre ich vzájomnú korektnú súťaž. Na tejto skutočnosti majú svoju účasť aj občania nášho štátu, ktorí sú ľahkomyselní, nevyzretí a ľahko prepadnú rôznym politickým žonglérom. Preto ak sa vytúžené ciele v budúcnosti nedosiahnu, budú mať na tom podiel i občania - voliči aj nevoliči. V čom sú naše obavy o budúcnosť Slovenskej republiky?

Predovšetkým v tom, že slovenská štátnosť je ohrozená.

Slovenský politik má byť národovec a má byť hrdý na svoju vlasť. Je to opravdu tak? Pre istú skupinu politikov nie je naozajstnou túžbou samostatnosť slovenského štátu. Iní sa v tomto ohľade správajú ľahostajne. Existenciu Slovenskej republiky chápu niektorí iba ako návnadu na zlákanie voličov pred voľbami s cieľom zabezpečiť si teplé "flekky", no sú i takí, čo sledujú aj iné, napríklad úzko nacionalistické ciele.

Na Slovensku, ale i v zahraničí, veľmi bujnie starosť o menšiny. Osobitnému záujmu sa tešia tiež kozmopolití či internacionalisti, čechoslovakisti a bohvie ešte akí iní "isti". Taká pozornosť sa, žiaľ, nevenuje príslušníkom štátotvorného národa, t.j. Slovákom. Pomaly bude treba mať odvahu na hájanie záujmov slovenského národa, ba nebodaj, sa k nemu hlásiť. Vyznieva to potom tak, akoby Slováci boli cudzincami vo vlastnej domovine.

Z našej vlasti sa postupne vytráca i reč slovenská. Namiesto nej sa dostávajú navrch nielen svetové jazyky - potrebu ktorých nikto nepopiera -, ale i také, ktoré z hľadiska našej štátnosti nemôžu byť slovenskej reči rovnocenné, ale periférne. Na škodu veci je, že naša ľubozvučná slovenčina sa ochudobňuje, deformuje a pritom "rozkvitajú" v nej mnohé vulgarizmy.

Každý národ, ktorý si po nekonečnom čase túžieb, bojov a útrap získa svoj štát, je právom naň hrdý, a je preto rozhodnutý si ho chrániť. Zarmucujúce je, že neplatí to naplno o Slovákoch. Mnohí sa správajú ľahostajne k slovenskému štátu.

Svedectvom tejto skutočnosti je i to, že do nového parlamentu sa nedostali naše národné strany, ktoré boli verným zástavníkom slovenskej štátnosti. Naproti tomu majú v ňom výnimočné postavenie a významnú úlohu zástupcovia nacionalistickej reprezentácie. Pravda pravdúca je, že na fiasku, ktoré postihlo naše rozštiepené národné strany, majú neodpustiteľnú vinu ich predáci. Namiesto toho, aby orientovali svoju politiku extroverzne a riešili páľčivé problémy bytia či nebytia slovenského štátu, voľkali si introverzne, keď v popredí ich činnosti boli skupinové, ba čo horšie, osobné záujmy, tratiac tým drahocenný čas žabomyšími vojnami, čo ešte väčšmi podlamovalo vedomie a záujem slovenského národa.

Oprávnenu obavou, plynúcou z výsledkov volieb, je posilnenie fundamentalistických zástancov liberálneho trhového hospodárstva, teda modelu, ktorý sa neukázal vhodným nielen pre tranzitívne krajiny, ale ani pre vyspelé kapitalistické štáty. Preto v okolitých štátoch sa dostali k moci iné ako extrémne liberálne strany.

Na Slovensku, bohužiaľ, "sa vytratil zo scény" ich protipól, t.j. strany so sociálno-demokratickou orientáciou, ktoré mali možnosť vytvárať predpoklady na budovanie relatívne spravodlivej sociálnej spoločnosti. Strana, ktorá mohla mať také ambície, t.j. SDL, sa týmto ideám spreneverila, katastrofálne zlyhala a sama sa dostala do prepahliska. Mnohí jej "vodcovia", súc "hnaní žitia svojvôle", premenili svoje predvolebné heslo z r. 1998 "lepšie žiť" na slogan "lepšie žiť pre seba", a preto sa radšej venovali tomu, aby si čo najdlhšie udržali nadobudnuté mastné válovy. A tým práve prispeli k ohrozeniu ekonomického rozvoja Slovenska a k ďalšiemu ožobračovaniu občanov našej vlasti.

Pri novej pravicovej vláde vzniká nebezpečenstvo, že sa presadí v hospodárstve princíp egoistického "vlastného záujmu", ktorý sa neopadstatnene pripisuje Adamovi Smithovi. Naším pseudoznalcom liberálneho trhového hospodárstva pritom neprekáža, že Adam Smith, profesor morálnej filozofie a guru trhového hospodárstva, vôbec neprikladal "vlastnému záujmu" nadriadené postavenie. Neexistuje nič také, čo by naznačovalo, že by jeho etický prístup k verejnej politike vylučoval napríklad spoločenské zásahy na podporu nárokov chudobných.

Doterajšia teória, a už vôbec nie prax, extrémneho liberálneho trhového hospodárstva vôbec nepotvrdzujú, že by maximalizácia "vlastného záujmu", presnejšie egoizmus hospodáriacich subjektov, viedli k dosiahnutiu optimálnych ekonomických podmienok v spoločnosti. Práve opak je pravdou. Špekulatívne hospodárstvo vznikajúce na základe tyranie trhu má okrem iného za následok i rast bohatstva hrstky bohatých, redukciu stredného občianskeho stavu a rast počtu chudobných.

Na rozdiel od tohto modelu má jeho náprotivok, akým je sociálne trhové hospodárstvo, mnohé prednosti, ktoré potvrdzujú rôzne vyspelé krajiny /Švédsko, Japonsko a iné/. Napríklad v trhovom hospodárstve Japonska, v ktorom existovali sústavné odchýlky od správania sa jednotlivých subjektov založeného na vlastnom záujme v prospech orientácie správania na rešpektovanie takých pravidiel, ako sú povinnosť, lojalita a dobrá vôľa, sa stali tieto veľmi dôležité na dosiahnutie individuálnej i skupinovej ekonomickej efektívnosti.

Čo sľubujú naši fanaticí liberáli, a o čo im vlastne ide? Predovšetkým sa usilujú dostať štát ako organizovaný

subjekt všetkých občanov na perifériu hospodárskej politiky, čo im umožní sledovať nie všeobecné blaho krajiny, ale to, aby vyvolení jedinci mohli pokračovať v zneužívaní mútnych vôd pseudotrhu. Tvrdenie, že jednotlivec sa má postarať sám o seba, a že každý má rovnaké možnosti, je choromyseľný výsmech. Veď nie každý mal a má možnosť, alebo "žalúdok" na to, aby nečestným spôsobom nahrabal majetok na úkor ostatných občanov štátu. V tomto smere nie sú možnosti občanov rovnaké, ale celkom odlišné. Ak táto "filozofia" bude pokračovať, čo je dosť reálne, povedie to k ďalšej výraznej majetkovej diferenciacii občanov Slovenska a ich prevažná časť bude živoriť, čiže krpčiari zostanú naďalej krpčiarimi.

Každá spoločnosť má sa riadiť v prvom rade etikou, čiže správnou hierarchiou hodnôt a im zodpovedajúcimi pravidlami správania. Na Slovensku je v tomto smere vývoj opačný, lebo všeobecne dochádza k degradácii pravých ľudských hodnôt. Na piedestal ich rebríčka sa dostali peniaze, majetok, špekulácia, korupcia, pochybný šoubiznis a iné nezdravé javy, a nie poctivá práca, ktorá má byť prejavom dôstojnosti človeka. Honba za peniazmi a majetkom ju naplno zhanobili.

Toto však platí aj pre ekonomiku, ktorej obsahom je nielen racionalizačná dimenzia, resp. "inžiniersky" prístup, ako sa tento pomenúvavá, ale aj etická dimenzia. Definovanie racionality z pohľadu "vlastného záujmu" znamená popri inom odmietnutie etického aspektu motivácie. Pritom existujú v ekonomickej, resp. v spoločnosti mnohé činnosti, keď púhe uspokojovanie "vlastného záujmu" nie je vôbec samospasiteľné. Jediným kritériom na hodnotenie výsledkov nemôžu byť preto individuálne úžitky.

Súčasne treba poznamenať, že ekonomika môže dospieť vo všeobecnosti k lepším výsledkom, keď sa v nej venuje väčšia pozornosť etickým kritériám, lebo tie pozitívne formujú ľudské správanie a rozhodovanie v prospech blahobytu celej spoločnosti.

Už dnes existuje u nás veľká absencia medzi ekonomikou a etikou. Ďalší trend k prehnanej liberalizácii hospodárstva povedie k zväčšovaniu odstupu medzi ním a etikou, čo môže mať tragické dôsledky pre hospodárstvo a pre občanov.

Pre Slovenskú republiku, ktorú si musíme chrániť "ako oči v hlave", je zárukou jej budúceho rozvoja ako civilizovaného štátu /rešpektujúceho skutočné mravné hodnoty/ s prosperujúcou ekonomikou, ktorá zabezpečí všeobecný blahobyť občanov, to, aby sa vytvoril a realizoval u nás model trhového hospodárstva, v ktorom bude jestvovať symbióza troch hlavných atribútov či prístupov, t.j. racionality, resp. efektívnosti, etiky a sociálnej dimenzie. Hoci je ťažké predpokladať dosiahnutie ich ideálneho zladenia, predsa môže vzniknúť - nie hneď ale v budúcnosti - takýto životaschopný model, ktorý prinesie svoje ovocie. Pri tomto modeli má rozhodujúcu pozíciu trh, avšak štát plní významnú subsidiárnu úlohu. Protagonistami sociálneho trhového hospodárstva sú tzv. ľavicové /sociálno-demokratické/ strany. Nie sú však v tom ojedinelé. Tento model zodpovedá i kresťanskému učeniu, čo sa jednoznačne proklamuje v sociálnych pápežských encyklikách. V jednej z

nich sa píše, že cirkev odmietla individualizmus a absolútny primát trhového zákona nad ľudskou prácou. Koncepcia sociálneho trhového hospodárstva by preto mohla byť východiskovou platformou, či spojnicou na zjednocovanie rôznych politických strán, predovšetkým tzv. ľavicových strán a strán, ktoré sa hlásia ku kresťanským ideám a takým spôsobom pomôcť k upevňovaniu slovenskej štátnosti a tým k hospodárskemu rozkvetu našej vlasti. To by bola skutočne dobrá cesta k obnove súčasnej deformovanej ekonomiky a spoločnosti Slovenska a taktiež prínos pre náš vstup do integrovanej Európy.

prof. Ing. Mikuláš Sedlák, Csc., člen Rady NEZES

Klubová činnosť

Nezávisle združenie ekonómov Slovenska sa v uplynulých rokoch vo svojej činnosti snažilo objektívne a nestranné poukazovať na problémy vo vývoji ekonomiky Slovenska, a to či už išlo o nelogické postupy pri privatizácii strategických podnikov (bankový sektor aj výrobné podniky), napr.: VSŽ Košice, Slovnaft, Slovenské plynárenské podniky, Slovenské elektrárne, Slovenské telekomunikácie apod. Dôrazne a s odbornou argumentáciou sme poukazovali na nezmyselné rozhodnutie vlády o odstavení a likvidácii najefektívnejšej výroby elektrickej energie v E V-1 V Jaslovských Bohuniciach, ktoré bude mať za následok stratu energetickej sebestačnosti Slovenska.

Žiaľ skutočnosťou bolo a je, že NEZES sa veľmi ťažko mohol prezentovať svojimi odbornými stanoviskami pred verejnosťou, lebo masmédiá, okrem denníka Nový deň a Hospodárskych novín, nemali o takúto prezentáciu záujem. Pritom NEZES disponuje významným potenciálom známych odborníkov v ekonomickej teórii a praxi.

Z tohoto dôvodu Rada NEZES od r. 2001 začala intenzívne vyvíjať klubovú činnosť a organizovať verejné diskusné fóra, za účasti významných hospodárskych pracovníkov v jednotlivých oblastiach hospodárskeho života. Za ostatný rok Rada NEZES úspešne zorganizovala viaceré verejné diskusné fóra v univerzitnej knižnici v Bratislave a v sídle Rady NEZES. K takým patrí napr.: Slovenská ekonomika a Európska Únia, Menová politika Slovenskej republiky, otvorené otázky, Problematika reštrukturalizácie bánk, podnikov a nezamestnanosť, Sociálna politika v Slovenskej republike, Japonská ekonomika na rázcestí, Poslanie, zásady a princípy systému Štátnej pokladnice pri správe verejných financií štátu, Hospodárska vízia SR do r. 2006 a stratégia rozvoja. Ako referujúci na diskusných fórach prijali účasť napr.: Ing. Mikuš, CSc.-Jadrové fórum, Ing. Magvaši - minister PSVaR, poslanci NR SR Ing. Baco a Ing. Kozlík a členovia Rady NEZES Prof. Ing. Sedlák, Csc., Prof. Ing. Baránik, CSc., Ing. Bachar a Ing. Hužvár. Skúsenosti

z tejto činnosti ukazujú, že zámer Rady NEZES v tomto smere bol úspešný a o podobné podujatia je v odborných kruhoch záujem. Rada bude preto v tejto činnosti pokračovať s tým, že sa budeme usilovať takéto podujatia organizovať a v ďalších krajoch Slovenska a na akademickej pôde pre študentov VŠ. Záujem o takúto spoluprácu majú aj novo vznikajúce Regionálne pobočky NEZES v ďalších krajoch, napr. Prešov a Košice s tým, že na území kraja sú schopní zorganizovať aj akcie celo Slovenského rozsahu. O aktivitách v tomto smere v budúcnosti bude Rada NEZES informovať svojich členov, priaznivcov a odbornú verejnosť na stránkach tohoto časopisu.

Ing. Imrich Hužvár, výkonný tajomník NEZES

Rezervované pre makroekonomiku

K problémom systémovosti riadenia ekonomiky SR

4

V poslednom období sa do centra pozornosti tak ekonomickej teórie ako aj praxe dostávajú otázky systémovosti, resp. nesystémovosti riadenia ekonomiky Slovenskej republiky. Spôsobuje to predovšetkým jej skutkový stav, ktorý možno charakterizovať ako stav nerovnováhy a nestability. Tento stav sa vyznačuje

tým, že v ekonomike je takmer každý dlžný každému a deficitné hospodárenie sa z výnimky stáva dlhodobým pravidlom. A tak len za obdobie roku 2001 vykazujeme nasledovné hlavné deficity s vplyvom na makroekonomikú nerovnováhu: deficit bežného účtu krajiny vo výške viac ako – 103 mld Sk, deficit štátneho rozpočtu vyše - 44 mld Sk a tým zadlženosť krajiny cca 2000 US dolárov na obyvateľa, všeobecné deficity verejných financií, ale aj nezamestnanosť, približujúcu sa úrovni 20 %, čo reprezentuje okolo 500 tis. nezamestnaných v republike. To spolu s poklesom výkonnosti ekonomiky nachádza odraz v nízkom kurze slovenskej koruny, ktorý sa už aj za českú korunu pohybuje okolo 1,40 Sk, a to napriek povodňovým škodám a stratám v ČR.

Nerovnováha ekonomiky, ťahaná dvojitém deficitom (deficitom bežného účtu krajiny spolu s deficitom štátneho rozpočtu) pri poklese jej výkonnosti a reálnych dôchodkov obyvateľstva v podmienkach vysokej nezamestnanosti je na úrovni, ktorá charakterizuje ekonomiku stavom krízy. Akosi však uniká, že ekonomika podmieňuje oblasť sociálnu i politickú. Inak povedané: aké ekonomické zdroje sa vytvoria, také sú sociálne i politické možnosti. V základe toho je mať začo, a teda prioritou ekonomiky v republike a jej fungovanie. My prestávame mať začo, napriek výpredaju národného majetku, a to vo všetkých oblastiach. Namiesto platenia ostávame stále viac dlžní, pritom zdroje návratnosti sa nevytvárajú, naviac rad radom tunelovaním krachujú nosné výrobné podniky.

Uvedený vývoj si naliehavo vyžaduje dôsledné riešenie systému riadenia ekonomiky, ktoré by sa dalo

charakterizovať symbiózou rozumu a srdca. Z tohoto hľadiska si treba v prvom rade uvedomiť, že ekonomika je zložitý systém, ktorému musia odpovedať i adekvátne volené metódy riadenia, zamerané na: zastavenie ďalšieho úpadku ekonomiky a intenzívny rozvoj ďalších výrobných hodnôt či materiálne služby a tým aj vytvárajúce dodatočné rozvojové zdroje, schopné postupne kompenzovať súčasné všeobecné deficity.

V základe týchto procesov musí byť podchytenie výrobných sféry v smere jej objemového rozvoja a zvyšovania jej výkonnosti a konkurencieschopnosti. Táto oblasť si vyžaduje vnútornú integráciu všeobecného úsilia v SR.

Obnovenie fungujúcej ekonomiky, tvoriacej hodnoty a ďalšie zdroje si vyžaduje predovšetkým uchrániť už vybudovaný výrobný potenciál. Nie je mysliteľné, aby rad radom krachovali nosné výrobné podniky. V čase globalizácie a dezindustrializácie nie sú zastupiteľné ani rozvojom malého a stredného podnikania (ktoré sa naostatok môže úspešne rozvíjať len v nadväznosti na veľké nosné podniky), ani väčšinou špekulatívne vznikajúcimi novými podnikmi, ktoré sú spravidla kapacitne neporovnateľné. Miera zániku vybudovaného výrobného potenciálu zďaleka nie je kompenzovaná novovznikajúcimi výrobami a ich efektívnosťou či neefektívnosťou so všetkými dopadmi na vývoj zamestnanosti v ekonomike.

1. Sústrediť sily na tvorbu dodatočných hodnôt a rozvojových zdrojov

Riešenie týchto otázok možno z časového hľadiska rozdeliť na krátkodobé a dlhodobé. Pochopiteľne s tým, že stredobodom úsilia a hľadaných riešení budú jednoznačne produktívne, výrobné odvetvia a ich efektívny rozvoj.

Z krátkodobého hľadiska by mal dominovať príspevok produktívnych, výrobných odvetví k rastu HDP využitím stimulačných nástrojov štátu, zameraných na stranu ponuky.

Z dlhodobého hľadiska sa žiada určitá optimalizácia nielen tvorby, ale aj využitia HDP.

Docielenie ďalšieho nielen rozvojového, ale aj rovnovážneho vývojového trendu treba dosiahnuť optimálnym zameraním investícií a zvýšením efektívnosti ekonomiky – výkonnosti jej výroby a konkurencieschopnosti vyrábaných výrobkov.

Efektívnosť sa musí prejavovať v znižovaní náročnosti výroby na vstupné zdroje a vo zvyšovaní výroby sofistikovaných výrobkov. Zatiaľ sa prioritizuje paternalistické nárokovanie a zabezpečovanie extenzívnych požiadaviek pred hľadaním efektívnych ciest ich riešenia v podnikateľskej, ale najmä vo verejnej sfére. Predovšetkým verejná sféra a jej spotreba, spotreba štátnej správy, presiahla mieru ekonomickej únosnosti, kde sme viac vydávali ako prijímali.

Ukazuje sa, že čím rýchlejšie nastúpi ekonomika SR opäť výraznú rozvojovú trajektóriu, tým rýchlejšie môže prekonať súčasnú krízu.

prof. Ing. Viera Bacová, Csc., členka Rady NEZES

Medzinárodné ekonomické vzťahy

Význam Johannesburgského summitu pre ďalší vývoj svetového hospodárstva

Svetový summit o trvalo udržateľnom rozvoji (WSSD) v Johannesburgu, konaný na prelome augusta a septembra tohto roku, nadväzoval na Summit Zeme v roku 1992 v brazílskom Rio de Janeiro, Konferenciu o financovaní rozvoja v mexickom Monterrey v roku 2001 a ministerské stretnutie WTO v Dohe (Katar). Nie je tajomstvom, že pokrok v implementácii princípov trvalo udržateľného rozvoja od roku 1992, zakotvených v Agende 21, bol veľkým sklamaním. Došlo k prehĺbeniu chudoby a ďalšiemu rastu environmentálnej degradácie. Fakt, že hnacou silou ekonomického rozvoja je liberalizácia obchodu a financií, sťažuje realizáciu sociálnych a ekologických cieľov z Ria.

Johannesburg sa zaoberal predovšetkým implementáciou opatrení formulovaných v Agende 21, a ako taký nepriniesol dramatické výsledky (málokto ich tiež očakával). Agenda 21 sa považuje za prvý celosvetový dokument o uplatňovaní trvalo udržateľného rozvoja v rôznych sférach a na rôznych hierarchických úrovniach. Dôkladným poukázaním na sociálnu, ekonomickú a environmentálnu sféru sa snaží vyvrátiť myšlienku, že trvalo udržateľný rozvoj je čisto environmentálnou otázkou. Johannesburg však tiež znamenal odklon od predchádzajúcich konferencií OSN, a to predovšetkým čo sa týka štruktúry a výstupov, ktoré by mohli mať výrazný dopad na riešenie budúcich problémov.

Prístup Johannesburgského summitu k riešeniu problémov vychádza z Mileniálnej deklarácie OSN a z Rozvojových cieľov milénia (MDGs), prijatých Valným zhromaždením v roku 2000. Najvýznamnejším z týchto cieľov je záväzok celosvetovo znížiť chudobu o 50% do roku 2015. Rozvojové ciele milénia slúžili ako podklad pre analýzu tém, skrytých pod akronymom WEHAB: voda a sanitácia, energia, zdravie, poľnohospodárstvo a biodiverzita.

Medzi záväzkami, prijatými v Implementačnom pláne, boli: do roku 2020 prejsť na takú výrobu chemikálií, ktorá nebude škodlivo pôsobiť na ľudské zdravie; obmedziť stratu biodiverzity do roku 2010; obnoviť zásoby rýb na trvalo udržateľnú úroveň do roku 2015; znížiť na polovicu počet ľudí bez základnej sanitácie do roku 2015; vytvorenie siete chránených morských oblastí do roku 2012; alebo do roku 2010 nájsť vhodné alternatívy pre chemikálie narušujúce ozónovú vrstvu. Summit odporúča voľný obchod, zvýšenie rozvojovej pomoci a lepšie spravovanie spoločnosti, ako aj životného prostredia.

Hlavným výsledkom Summitu však je potvrdenie trvalo udržateľného rozvoja ako ústredného prvku medzinárodnej agendy a upriamenie pozornosti na globálne problémy chudoby a životného prostredia. Boli zvýraznené súvislosti medzi chudobou, životným prostredím a využívaním prírodných zdrojov. Pred začatím a v priebehu trvania Summitu bolo identifikovaných a uzatvorených viac než 300 dobrovoľných partnerstiev medzi vládami, podnikateľským

sektorom a občianskou spoločnosťou s cieľom podpory trvalo udržateľného rozvoja, ako napríklad záväzky vyslovené deviatimi hlavnými elektrickými spoločnosťami rozbehnúť projekty trvalo udržateľnej energetiky v rozvojových krajinách. Partnerstvá predstavujú posun od klasických donorských rámcov smerom k novej úrovni dialógu a objem ich zdrojov prekračuje 250 miliónov USD.

Veľkú úlohu na Summite a formovaní partnerstiev zohrali aj požiadavky občianskej spoločnosti, adresujúce predovšetkým otázky korporáčnej zodpovednosti, zadĺženia rozvojových krajín, liberalizácie obchodu alebo geneticky modifikovaných potravín a potravinovej bezpečnosti. Na Summite sa zúčastnilo vyše 8.000 jej zástupcov, počnúc mimovládnyimi organizáciami, pokračujúc ženami, domorodými obyvateľmi a mládežou a končiac poľnohospodármi, odborármi, predstaviteľmi súkromného sektora a technologického spoločenstva a zástupcami súdnych orgánov a samospráv. Okrem nich sa Summitu zúčastnilo viac než 100 hláv štátov, 10.000 delegátov a 4.000 zástupcov tlače.

V Johannesburgu boli načrtnuté aj doteraz nie príliš otvorené otázky, akými sú napríklad správa globálnych environmentálnych zdrojov alebo tzv. Corporate Social Responsibility, teda ustanovenie etických, environmentálnych a sociálnych kódexov pre transnárodné korporácie. Otázka korporáčnej zodpovednosti však bola aj kvôli pozícii Spojených štátov amerických a nedostatku globálnych regulačných mechanizmov odsunutá do prázdna. Na Summite sa okrem toho nepodarilo prijať ani princíp predbežnej opatrnosti alebo adresovať vážne výzvy plynúce z globalizácie. Mnohé mimovládne organizácie zostali sklamané a obviňujú delegáciu Spojených štátov z blokovania snáh o konkrétne ciele a z obhajovania záujmov korporácií. EÚ sa síce snažila o záväzok prechodu na obnoviteľné zdroje energie, avšak proti ropnej lobby USA, Kanady a Japonska sa jej tieto návrhy nepodarilo presadiť. Veľmi schopný tím amerických vyjednávačov skutočne zabezpečil Spojeným štátom dôvody k plnej spokojnosti.

Mnohé korporácie využili Johannesburg na promotion zvýrazňujúcu ich environmentálne postoje. Kritici však túto politiku označujú za "natieranie na zeleno" a sú skeptickí voči trvalo udržateľným stratégiám, ktoré korporácie deklarujú. Hlavným zástupcom korporácií bola tzv. Business Action for Sustainable Development, ktorá sa zásadne stavia proti novým reguláciám v oblasti životného prostredia a požaduje odštátnenie prírodných zdrojov. Jedno je však isté: globálny kapitalizmus nedokáže zabezpečiť absolútne nevyhnutný liek na riešenie environmentálnych a s nimi súvisiacich problémov – zníženie spotreby.

Ing. Michal Sedlačko, interný doktorand FMV EU

Osobnosti

V našej galérii budeme prinášať našim čitateľom stručné profily vynikajúcich osobností Slovenska. Aby sme aspoň v miere svojich možností prispeli k zachovaniu pamäti o počinoch tých, ktorí sa významnou mierou pričinili vznik samostatnej Slovenskej republiky a ktorí sa zaslúžili o rozvoj slovenskej ekonomiky a spoločnosti

5

Do prvého radu takýchto osobností patrí bezosporu **RNDr. Jozef Kollár**.

Za mimoriadne zásluhy oblasti chemického priemyslu a agropotravinárskeho komplexu sa tomuto telom-dušou chemikovi, skromnému ale zásadovému človeku, dostalo v tomto roku jedno z najvyšších čestných vyznamenaní -

„**Doctor honoris causa**“.

Rodák z Bošáče (18.3.1934), absolvoval štúdium na gymnáziu v Trenčíne a na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave, kde získal akademický titul RNDr. Úspešnú kariéru začínať počiatkom 60-tých rokov ako pedagóg vo vtedajších ZKJV - teraz ZTS Dubnica nad Váhom a od novembra 1962 doteraz je verný jednému podniku – **DUSLO Šaľa**.

Ako mnohí významní svetoví topmanažeri i on začínal v podnikovom výskume, kde sa špecializoval na oblasť organickej syntézy. Rozpracoval problematiku syntézy tuberkulostaticky aktívnych preparátov za použitia metylvinylketónu. Postupne, už ako vedúci oddelenia organickej chémie v odbore technického rozvoja sa podieľal na vypracovaní a realizácii koncepcie výrobní difenylamínu, antioxidantov pod obchodným označením DUSANTOX, inhibítora navulkaniozácie (N-cyklohexyltioftalamid), výrobní agrochemikálií a tiež súboru ekologických stávieb – biologickej a jontomeničovej čistiarne odpadných vôd a spaľovne priemyselných odpadov.

Výsledkom tvorivej aktivity Dr. Kollára je jeho autorstvo, či tiež spoluautorstvo 27 vynálezov, z toho jedného v zahraničí. Jeho odborná erudícia našla odraz nielen v celom rade odborných publikácií ale jeho originálne technologické riešenia sú využívané v priemyselnej praxi.

Postupne sa pole pôsobnosti talentovaného technika rozširuje i na oblasť koncepcnej a riadiacej práce. Tak sme ho mali možnosť poznať i pri riešení koncepčných výskumných úloh Ústavu ekonomiky a riadenia priemyslu. Práve zásluhou Dr. Jozefa Kollára a ďalších vynikajúcich odborníkov sa odvetvie chemického priemyslu už v 80-tych rokoch m. st. stalo jedným z najprograsívnejších a najproduktívnejších odvetví slovenskej ekonomiky, spôsobilým obstáť i v európskej a celosvetovej konkurencii. Dosvedčuje to okrem iného i stúpajúci rozsah produkcie samotného DUSLA a.s., ktorého je dnes Dr. Kollár generálnym riaditeľom i predsedom Predstavenstva tejto úspešnej akciovnej spoločnosti.

Popri týchto náročných funkciách pôsobí Dr. Kollár už od roku 1991 vo funkcii prezidenta Zväzu chemického a farmaceutického priemyslu. Okrem toho je viceprezidentom Združenia priemyselných zväzov SR a tiež podpredsedom Rady hospodárskej a sociálnej dohody SR.

Dnes tento skúsený a všestranne obetavý topmanažér s pohľadom do budúcnosti pomáha účinne pri zvyšovaní vzdelania nielen vo vlastnom podniku ale aj v celoštátnom rozsahu, pri podpore rozvojových programov Slovenskej akadémie inžinierskych vied a aj nášho Združenia. V duchu známeho hesla myslí globálne a koná lokálne. Dôrazne upozorňuje na potrebu riadiť sa aj pri riadení spoločnosti a štátu starorímskym „Quid, quid agis... Čokoľvek robíš, rob pozorne a pamätaj na koniec“, najmä v čase transformácie našej ekonomiky a jej nateraz nedostatočnej pripravenosti úspešne obstáť v procesoch integrácie a globalizácie. Bez zveličovania môžeme povedať, že Dr. Jozef Kollár patrí k tým synom nášho národa, ktorí vytváraním stabilnej a výkonnej ekonomiky vytvárajú predpoklady rozvoja vzdelania, životnej úrovne všetkých občanov a stability Slovenska do ďalších desaťročí. Oni sú soľou tejto zeme.

Ing. Ladislav Lysák, DrSc., predseda NEZES

Názory

Odvaha a rozum

6

Záver tohto roka sa v Európe nesie v znamení volieb a v znamení ďalšej integrácie do Európskej únie. Parlamentné voľby sa konali vo viacerých európskych štátoch a priniesli, ako vždy, veľa prekvapení. Napríklad vo Švédsku prekvapivo znova zvíťazila sociálno-demokratická strana vysokým ziskom 39,9% hlasov,

kým v Nemecku, oproti väčšine predpovedí, zostal zachovaný doterajší status quo. Nuž a na Slovensku zostal v podstate zachovaný tiež. Dobré rady i neskrývané vyhrážky zahraničných diplomatov, rozličných činovníkov i celkom obyčajných euroúradníkov splnili svoj cieľ – aj napriek opätovnému volebnému víťazstvu HZDS sa znova utvorila vláda doterajších politických síl liberálov a maďarských nacionalistov, ktorí za posledné štyri roky tak úspešne dotlačili ekonomiku SR z prvého na posledné miesto spomedzi tranzitívnych štátov Vyšehradskej štvorky.

Do NATO a do EÚ teda pôjdeme bez vlastníctva všetkých našich strategických podnikov (z ktorých tie najdôležitejšie boli „privatizované“ do vlastníctva stratových zahraničných firiem, vrátane firiem štátnych!) a bez slovenských bánk a finančných ústavov, ktoré sú dnes už všetky v cudzích

Spravodaj NEZES

SILOČIARY**Vydáva**Nezávislé združenie ekonómov Slovenska
NEZES**Adresa redakcie**Palisády 33
811 03 Bratislava**Redakčná rada:****Predseda**

Ing. Ladislav Lysák, DrSc.

Členoviaprof. Ing. Viera Bacová, CSc.
Ing. Vladislav Bachár, CSc.
prof. Ing. Michal Baránik, CSc.
Ing. Anton Bonko
Ing. Imrich Hužvár
Ing. Ivan Milko, PhD.
prof. Ing. Mikuláš Sedlák, CSc.**Šéfredaktor**

Ing. František Vojtech

Zodpovedný redaktor

Július Handžárik

Grafická úprava

Ing. Martin Grešš

TlačBUKSEDIA, a.s.
Hencovce**Registrované MK SR****Registračné číslo**

2868/2002

Počet výtlačkov

400

NEPREDAJNÉ

rukách. Zbavili nás všetkých hlavných domácich zdrojov štátneho rozpočtu a tak oproti roku 1998 máme už 2,5 krát vyššiu zahraničnú zadlženosť i neúnosný nárast deficitov v školstve a zdravotníctve, hoci prostriedky z rozsiahlej privatizácie od zahraničných kupcov zmizli v tom istom čase práve v spotrebnej sfére štátneho rozpočtu. Pri takomto hospodárení, samozrejme, nebolo z čoho založiť ani nové investície, ktoré by vytvárali nielen pracovné príležitosti, ale hlavne budúce finančné zdroje pre náš štátny rozpočet – a nezaložili ich ani noví zahraniční majitelia našich bývalých štátnych podnikov. A tak sa nezamestnanosť, celkom logicky, zvýšila z východiskových 12% na terajších 20%, čo je rekord aj medzi štátmi V-4.

S takým stavom hospodárstva vyhlíadky SR po vstupe do EÚ nie sú vôbec ružové. A ešte menej ružové sa javia, ak si uvedomíme, že rozširovanie EÚ o desať štátov strednej a východnej Európy sa odohráva v etape rozsiahlej depresie svetového hospodárstva, sprevádzanej obrovskými finančnými škandálmi hlavne v USA, kde vnútorná zadlženosť štátneho rozpočtu dosiahla už 451 miliárd dolárov a zahraničná zadlženosť dostúpila k astronomickej sume 2 447 miliárd dolárov. To sa už podobá na začiatok svetovej ekonomickej krízy a tak sa ekonomickej depresii nevyhol ani hospodársky najsilnejší európsky štát Nemecko, ktoré v dňoch 17.a 18.septembra zažilo najdramatickejšie otrasy kurzov akcií za situácie, keď štát musí živiť takmer štyriapol milióna nezamestnaných.

Za tejto situácie bude pre Slovensko a pre ostatné tranzitívne štáty strednej a východnej Európy veľmi dôležité, či ich reprezentanti dokážu pri prijímaní do EÚ obhájiť aspoň najzákladnejšie národohospodárske záujmy svojich štátov a či po prijatí do EÚ v podmienkach tvrdej konkurencie dokážu včas založiť a realizovať účinné rozvojové programy svojich národných ekonomík. Skrátka, vstupujeme do etapy, keď integračná odvaha už silno zlacnela, ale zato ekonomický rozum poriadne zdražieva! V tejto etape už bude mať každá dobrá rada a každé účinné ekonomické riešenie naozaj cenu zlata.

NEZES si je vedomá vážnosti tejto situácie a preto aj jej nový mesačník Siločiary bude slúžiť odbornej verejnosti predovšetkým na verejné posudzovanie národohospodárskych problémov a na otvorenú výmenu odborných názorov pri ich riešení, ako sa na otvorenú spoločnosť patrí.

Július Handžárik